

نقد و نثر وی شعر سلوک شعر

نویسنده:
محمود فلکی

سرشناسه: فلکی، محمود، ۱۳۳۰ -

عنوان و نام پدیدآور: سلوک شعر (تئوری و نقد شعر)، محمود فلکی
وضعیت ویراست: ویراست ۲.

مشخصات نشر: تهران: ماه و خورشید، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۲۷۶ ص. ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س. م.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۲۷۹-۱-۹

وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا

یادداشت: چاپ قبلی: محیط، ۱۳۷۸ (فیپا).

یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.

یادداشت: نمایه.

موضوع: شعر فارسی -- تاریخ و نقد

موضوع: Persian poetry -- History and criticism

موضوع: شعر فارسی -- مجموعه‌ها

موضوع: Persian poetry -- Collections

رده‌بندی کنگره: ۸۱۳۹۶ س ۸ ف / ۳۵۴۸ PIR

رده‌بندی دیویی: ۸۱۰ / ۰۰۹

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۴۷۶۵۰۱۵

ناشر: ماه و خورشید
نویسنده: محمود فلکی

طراح جلد: علی بالنکا
صفحه‌آرایی: انتشارات ماه و خورشید
ناظر چاپ: مصطفی شریفی
استخراج نمایی: اشکان فرامرزی
با تشکر از میلاد اصلی

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۶
شمارگان: ۵۰۰
قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۲۷۹-۱-۹

چاپ و صحافی: پردیس دانش

ماه و خورشید: جنت آباد شمالی، شهرک مبعث، کوچه شهید آریاپور، پلاک ۳۲، واحد ۹
شماره‌های تماس: ۰۲۱-۴۴۸۲۸۷۸۸، ۰۲۱-۷۷۱۱۹۲۶۹
وبسایت: www.mahokhorshidpub.com

© تمام حقوق اثر برای انتشارات ماه و خورشید محفوظ است.

فهرست

- ۱۱ چنانچه (در چاپ نخست)
- ۱۳ پیمانه‌های برای چاپ دوم
- ۱۵ شعر چیست؟
- ۱۹ الهام
- ۲۰ الف. سرایش خود به خودی یا - دانگر خسته
- ۲۴ ب. شعرو شاعری
- ۲۶ ج. شعرو واقعیت عریان
- ۲۹ نقش زبان در شعر
- ۳۱ هایدگر و زبان شعر
- ۳۲ هست عینی و هست ذهنی شعر
- ۳۴ فراز حس و فرود زبان
- ۳۵ شعرو اندیشه
- ۳۶ زبان - خدایی یا متافیزیک زبانی

- ۳۸ زبان در شعر، گوهر است یا ابزار؟
- ۴۹ تصویرروانی
- ۴۹ لذت معنا
- ۵۵ تکنیک زبانی در شعر
- ۵۹ صدای اسطوره‌ای (تفسیر و تحلیل شعر «ری‌را»)
- ۶۹ سلوک شعر (شعر از نگاه حافظ)
- ۸۳ بازتاب دموکراسی در شعر فارسی
- ۸۴ ۱. چگونگی نگرش شاعر نسبت به زن
- ۹۴ ۲. چگونگی رابطه با طبیعت
- ۱۰۱ ۳. برخورد با نظام ارزش‌ها
- ۱۰۸ عشق در شعرنیمای
- ۱۰۹ ۱. عشق دگرسان
- ۱۱۴ ۲. عشق به طبیعت
- ۱۱۹ ۳. انتشار ابدی و عشقی آرمانی
- ۱۲۷ شور رهایی در شعر فروغ
- ۱۳۱ ۱. در سبک بگ‌گی با طبیعت
- ۱۳۳ ۲. در سبک سیمت زبان
- ۱۳۷ سهراب سپهری و سبک هنری
- ۱۴۹ مرثیه‌گوی وطن مرده (نگاهی به شعر احمد شاملو)
- بقایای خصلت ادب و اندیشه‌ی کهن در شعر شاملو
- ۱۵۵ (شاملو تا چه اندازه مدرن است؟)
- ۱۶۷ اشاره
- مدرنیسم در شعر یا پیچیدگی مصنوعی
- ۱۶۷ (به بهانه‌ی انتشار مجموعه شعر لبریکته‌ها از یدالله رؤیایی)
- ۱۸۵ مدرنیسم اشرافی

۱۹۹	نوآوری یا بازگشت به گذشته؟
۲۱۱	تکمله...
۲۱۵	رفتار رنگین و مَوَاج با اشیا (نگاهی به جلوه‌های شعر سیدعلی صالحی)
۲۳۱	تقلیل شعر تا حد تغییر دستور زبان (نقد نظریات رضا براهنی)
۲۴۵	«ترانک»، نام پیشنهادی برای نوعی شعر
۲۴۷	۱. شعرک
۲۴۹	۲. شعرهایکویی
۲۵۳	۳. ترانک
۲۶۳	نمایه اشخاص
۲۶۷	نمایه آثار و نشریات
۲۶۹	نمایه موضوعی و نمایه واژگان

چهارم اشاره (در چاپ نخست)

۱. کتاب حاضر (سلوک مدرسه)، پهنه‌ای از بخش نخست مقاله‌های چاپ شده در کتاب نقطه‌ها (مجموعه مقاله‌ها) و مقاله‌های چاپ نشده در پهنه‌ی نقد و تئوری شعر است. کتاب نقطه‌ها که در یکصد صفحه در آلمان (انتشارات سنبله، ۱۳۷۵) منتشر شده، از سه بخش تشکیل شده است؛ الف - تئوری و نقد شعر (کتاب اول)، نقد داستان (کتاب دوم) و پهنه‌های دیگر مانند استعداد هنری، ادبیات و سیاست، روان‌شناسی یونگ و نقد ادبی، با امون معضلات فرهنگی - روانی جامعه‌ی روشنفکری و ادبی و... (کتاب سوم). امیدوارم به تدریج امکان چاپ و انتشار بخش‌های دیگر به شکل کتاب‌های مستقل (کتاب دوم و سوم) فراهم آید.

۲. از آنجاکه مطالب این کتاب در روند سال‌های مختلف نگارش یافته‌اند، بنابراین بر کنار از روند تغییر و تحول اندیشه‌گی و بینش و برداشت ادبی من نبوده‌اند. پس برای اینکه لحن و نگرش عمومی مطالب را که محصول دوره‌ای از زندگی قلمی نگارنده است، به کلی مخدوش نسازم، در مجموع، فضای کلی آن‌ها

دست نخورده باقی مانده است. اما این سخن به مفهوم عدم ویرایش یا بازنویسی برخی از مطالب نیست. در بازنگری و تنظیم، برحسب ضرورت، به حذف پاره‌ای از یک مقاله یا تغییر موضعی و ویرایش بخشی از مطالب نیز دست زده‌ام. به‌ویژه برای اینکه به برخی از واکنش‌ها پاسخ گفته باشم و یا پاره‌ای از سوء تفاهم‌ها را روشن کرده باشم، ناچار به توضیح دقیق‌تر یا افزودن نکاتی دیگر شده‌ام؛ البته بی‌آنکه ادعایی در کاملیت آن‌ها وجود داشته باشد.

محمود فلکی

هامبورگ-اردیبهشت ۱۳۷۷

(مه ۱۹۹۸)

پیش‌گفتار برای چاپ دوم

این کتاب پس از حدود سه سال با ویرایش جدید به همت انتشارات «ماه‌و‌خورشید» تجدید چاپ می‌شود. در این فاصله، برخی از مطالب این کتاب اینجا و آنجا، به‌ویژه در رسانه‌های «کرونیکی» (البته بدون اجازه‌ی من) منتشر شده‌اند. برخی از اصطلاحات به‌کار برده شده، در این کتاب مانند «ترانک» (برای شعرهای کوتاه) مورد استفاده قرار گرفته، و آن‌گونه که برخی از اساتید با خبرم کرده‌اند، پاره‌ای از مطالب این کتاب در بعضی از دانشگاه‌های ایران مورد بحث قرار گرفته‌اند. با اینکه فاصله‌ی زمانی بین دو ویراست، طویل است، ولی بسیاری از مسائل تئوریک مطرح شده در آن، هنوز تازگی خود را حفظ کرده‌اند. در ویرایش جدید متوجه شدم که در نقد شعرهای یدالله رؤیایی، درمیان با برخوردی جامعه‌گرایانه و با لحنی نه‌چندان خوشایند مسائل را مطرح کرده‌ام. اگر امروز آن‌ها را می‌نوشتیم، شکل کار تا حدودی تغییر می‌کرد. در بازبینی و ویرایش این کتاب اما، همه‌ی آن نگره‌ها و برخوردها را به همان شکل، جز در موارد محدود، نگه داشته‌ام تا خواننده‌ی جوان با فضای نقد آن زمان و مسائلی که در پهنه‌ی شعر

در آن سال‌ها مطرح بوده، آشنا شود. برخورد و لحن من هم جدا از فضای شعری آن سال‌ها نبوده.

در بازنگری، برای بهبود کار، در چند مورد نکاتی به برخی مطالب افزوده یا کاسته‌ام، بی‌آنکه درون‌مایه و ساخت کلی آن نوشته‌ها تغییر بنیادی بپذیرد. در اینجا لازم می‌دانم از زحمات دوستانم در نشر «ماه‌وخورشید» سپاسگزاری کنم.

محمود فلکی

هامبورگ-فروردین ۱۳۹۶

(آوریل ۲۰۱۷)